

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a esse de 2 ori: Mercuria si Sambet'a, Fóiea una data pe septemana, — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. v. a. Pentru tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu séu 40 doidioceri, or 3 galbini mon. sunatória. Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie ad. cam 10 vorbe mari séu mici inserate se ceru 8 cr. Tac'sa timbrala e 30 cr. de fiacare publicare. Fara depunerea acestui pretiu inainte nu te voru mai primi publicari.

Nr. 1.

Brasovu, 5. Januarius 1863.

Anulu XXVI.

INSCIINTIARE de PRENUMERATIUNE la

Gazet'a Transilvaniei si Foia pentru minte, anima si literatura;

pe anulu 1863, sem. I.

Dela 1. Januarius 1863 cu 5 fl. m. a. pe sem. in launtrulu Monarchiei austriace; cu 8 fl. m. a. pe sem. in afara din Monarchia.

Douadeci si cinci de ani se implinescu, de candu Foiele acestea priveghéza di si nópte pe lenga poporulu romanu, ce a trecutu de atunci incóce prin atatea dile de restriste si furtune, standu cá unu soldatu credintiosu la postulu seu, si preluptanduse in timpi normali si abnormali pentru binele publicu, si cu deosebire pentru fericirea viitoriului natiunei sale.

Lupt'a cea mai hotaritória de sórtea poporulu romanu pe viitoriu e la usia; puçinu si diet'a Ardealului, — care a provocatu si pana acumu atatea lupte artificióse, — se va convoca. Cunóscemu cu totii, luptele ce ne stau inainte; scimu catu de cerbicosé potu fi ele, pana candu vomu poté ocupa postulu, ce se cuvine natiunei nóstre in concertulu sororiloru natiuni colocuitorie. — O parte catu de mica din acésta lupta radima si pe umerii jurnalului acestuia, care, déca vreodata, apoi acumu pretinde cu tóta seriositatea dela toti solidii frati de lupta totu felulu de concursu, pentrucá se ne aflamu in pusetiune a representa natiunea cu demnitate si dúpa tóte imperativele ei trebuintie jurnalistiche, la ceea ce noi nu vomu remané datori, pana candu si pana unde ne voru sprijini puterile si ajutóriele, asupra caroru potemu si vomu poté dispune. —

Barbatii de capacitate ai natiunei nóstre sunt cu deosebire provocati a intrecurma acumu tacerea si a reesi cu totii la frontariu cu productele ingenialoru, ale privegherei, oserbatiuniloru si ale petrundietatii loru politice, cá se potemu dice la or'a decisiva: lupta buna a m u l p t a t u: Pentru Principe, Patria si Natiune!

Redactiunea.

MONARCHIA AUSTRIACA.

Daco-roman'ia Dlul A. P. J. si a Dlul D. din „Közlöny“**).

Dum nihil habemus quod agamus,
calamo ludimus.

Arma virumque canamus. — Unu duelu înfricosiatu, Domniloru, unu duelu dela a carui reesire va depinde intemeierea ur'ii imperiu si caderea celuilaltu; unu duelu, la carele adstau in locu desecundanti, doua natiuni intregi intreguletie representate prin cititorii „Independentii constitutionale a Transilvaniei“ si ai jurnalului „K. Közlöny,“ mai in scurtu, unu duelu, portatu cu condeie de gâscâ ori de otielu n'am potutu aflá, in totu casulu in sa agere si elastice cá si sabiile turcesci de Damascu — se pregatesce intre unu unguru si romanu, amendoi ardeleni, adica pe limb'a bucuresceniloru: cerbicosi, amendoi mândrii de originea loru cá si armasarulu pusteloru, cá si vulturulu Carpatiloru.

Dnu Redactoru alu lui „Közlöny“ ne avendu pe semue timpu in anulu celu sgomotosu 1861 si lipsindu'i in anulu noului provisoriu placerea de a ridicá manus'ia aruncata de Dn. A. P. J. prin cancelariile redactiuniloru ungueresci, isi luá cateva óre spre a esi la lupta in lun'a a 12-ea a anului alu treisprediecelea din provisoriu, si cu siepte taieturi maiestre se rapedi asupra contrariului séu cu aerulu unui luptaciu trufasiu si siguru de a remané invingétoru. Pentrucá inse victori'a dumnealui se ajunga a fi atatu mai gloriósa, elu aruncandu de fundamentu cartic'ia titulata „Independint'ia constitutional a Transilvaniei“ inaltia pe aceiasi o Daco-romania de siepte caturi**), prin urmare in totu casulu mai inalta decatu celu mai inaltu palatu de pe Graben din Vien'a.

*) Acestu articulu ne veni dintr'odata cu celu dela Blasius publicatu in Nr. 101 et 102. Ilu publicamu cá pe unulu, ce dilucida lucrulu, de si in maniera ironica, din alta lature. R.

**) Contignatio. — Dn. D (ozsa) adica publicá in contra

Acum se vedi lucrulu naibei, cá dupace a pusu cineva o fatica in adeveru gigantica de a si aduná — cele mai felurite materialuri de claditu, din patru cinci tieri, pétra de varu, granitu si marmoru din Carpati, stejaru din codrii Ardealului, feru din tóte minele aceleiasi tieri; dupace apucá a constringe pe toti romanii din tóte valile si siesurile cá se vie si se'i ajute la naltierea maretului edificiu, dupace apoi isi vede — in fantasi'a sa — spaimentatorulu idolu gat'a incaltiatu inbracatu si armatu din crescetulu pana in talpi standu cá si colosulu dela Rhodos cu unu picioru pe unulu, cu altulu pe celalaltu capu alu Daco-romaniei, holbandu la elu nisce ochi catu pepenii verdi dela Oradea mare, — apoi se intielege de sine, cá plasumitorulu se spaimanta si elu de fapt'a maniloru sale si perde curagiulu de a'lu atacá cu scopu cá se'lu trantésca la pamentu si se'lu sfarme cá pe vit'a cea mare mare cu picioére de lutu, despre carea spune unulu din scrittorii evreesci. Asiá ce se faca si dn. D. intr'o stare atata de strimtorata? Unu omu cu tactulu finu este mai totudeauna ajutatulu de instinctulu conservarii proprie; asiá si dn. D. se reculege iute, alérge in susu si josu, dá din mani si din picioére cá si romanulu candu pate cate o dauna din negrija sa, si mai pre urma afla, oh minune! ajutoriu cu prisosintia. Natiunea ungueresca se scóla, precum earasi se intielege prea usioru, cu micu cu mare, barbati, femei, tineri, batrani; gubernulu Austriei sare dreptu in picioére cu tóta armat'a sa, eara pe urm'a acesteia mai vinu si celelalte popóra ale statului austriacu, armate tóte, scii dumneata Domnule, cá in secululu cruciateloru, séu si cá in contra locusteloru, apoi se vedeti numai cum se arunca cu totii

Dlul Al. Papiu Ilarianu septe articuli unulu dupa altulu in Nrii 172 pana la 178 din „Kolozsári Közlöny“ din Dec. a trecutu, cu carii se incéca a demustrá, cumcá auctorulu Independintiei si toti amicii opiniuniloru lui voiescu a intemeié Daco-roman'ia cu ajutoriulu celei mai orunte rebeliuni,

pe — natiunea romanesca, — vream se disu pe cartiolo'a lui A. P. J., cum ti o facu clai prestu gramada, cum ti o turtescu oá pe o placinta de care se mananca pe la „hanurile“ turcesci, si pacea e gata, si dn. D. dorme odichnit, eara dn. A. P. J. nu mai are ocaziune de a'si tipari pe sam'a romaniloru, italianiloru si a franciloru brosiurelo, si fiindca Daco-romani'a nu mai esista, apoi nu mai trebu'sce nici ortografia daco-romanesca, eara cu acésta cadu si susceptibilitatile cele scormonite in adunarea din Iuliu asupra ortografiei si transplatare dela Brasiovu la Bucuresci cá si orice alta marfa negociatorésca, apoi depuse spre pastrare in Revist'a romana si in Tesauru.

Cu tóte acestea duelulu totu mai curge inainte, pentruca dn. D. își mai aduce a minte de cându A. P. J. si nefericitulu Jancu in calitatea loru de cancelisti la tabl'a regésca amblá in portu ungrescu séu nemtiescu, eara nu romanescu, de candu pe cela ílu chiamá te Pap Sándor, cá si cum ar' díce cineva te Hoszszu, te Molnár, te Kádár si totu se fia romani, ínse facuti din unguri; apoi cum dn. D. se lase pe Pap Sándor cu un'a cu doua, pana nu'i va dá o trantéla séu taietura buna de merinde pe ceea lume.

Acum însa stai pe locu Domnulu D., fieti de ajunsu cá neai stricatu frumós'a si clasic'a Daco-romania, dupa care n'audi dta cum plangu satenele nóstre (de frigu, de fóme, si de dasde), — încéta de a te mai incaibará de A. P. J.; trageți bine sam'a, cá acést'a nu este lupt'a cea fabulós'a a Horatiiloru si a Curiatiiloru, cá se péra cate doi si totu se mai remana cate unulu, pentruca se fia cine se o tulésca si la fuga in timpu de nevoia. Adu'ti aminte Dle D., cá brosiur'a „Independintia“ v'a facutu unu mare bine de la 1861 incóce. Ai uitatu óre, cá mai multi unguri connationali ai Dtale carii se tienea pâná atunci de partit'a „Resolutiunii“, si erá cu totulu antiaustriaci, citindu acea brosiura séu numai audíndu de ea, au trecut uní in castrele Dlui Deák séu la partit'a adresei, eara altii au saritu de a dreptulu in partit'a lui „Pesti Hirnök“ impacanduse pe deplinu cu guvernulu Austriei; si asiá multu mainainte de a-ne spune Dta cumcá cá mane ve veti impacá cu politic'a Dlui ministru Schmerling si ve veti luptá pe viétia pe mórte alaturea cu austriacii*), altii temenduse de „amerintiari“ de natur'a celoru esite in „Independintia“, s'au rearuncatu din nou in bratiile guvernulu si in ale elementulu germanu, pentruca se se asigura de oricare incercári ale romaniloru si se'i retiena pe acestia in starea despre care dísece Göthe: Es ist dafür gesorgt worden, dass die Bäume nicht in den Himmel wachsen sollen. Deci toema pentru acésta atatu Dv., catu si chiaru guvernulu ii sunteti datori dlui A. P. J. cu unu felu de recunoscintia, pentruca între o lupta fórte ferbinte de principii si opiniuni, in comitate, in dieta si in publicitate aruncá naluc'a daco-romanismulu la mijlocu.

De altmintrea remane la vointi'a si placerea dlui A. P. J. cá se continue séu nu inceput'a lupta de publicitate cu dn. D. et Compania. Mai departe cititorii carii cunoscu limb'a magiara, potu aflá, in ce modu se póte intemeié si earasi sfarmá in restimpu numai de doua septemani unu statu compusu din mai multe milióne de locuitori; eara noi ne vomu retrage din acésta afacere la o parte, cu atatu mai virtosu, cá dupace romanulu ii vine mintea totu mai la urma, dupace dinsulu se apucá se si faca statu si imperiu in conformitate cu ideile dlui D., eara nu cu ale nóstre, pe care le amu impartasitu in óresicare nr. din anulu 1861, apoi plamadésca altii totu staturi si imperatii, cá noi vomu ingriji pentruca se nu ne plóie in case si in biserici, precum si cá agrii se ne produca mai putina polomida si mai multe grauntie.

Zernesoi, in ajunulu nascerii Domnulu. G. B.

Brasiovu. In siedinti'a din 15/3. Jan. a camerei comerciale si industriarie s'au luat in desbatere cateva cestiuni fórte interesante pentru publiculu celu mai alesu. Intru acesteia numeramu: petitiunea pentru invointi'a mai inalta, cá incaí aici la marginele tierii se se póta folosi telegrafulu si in limb'a romanesca cu piatile comerciale din Principatele vecine; — petitiunea pentru incetarea vidimarii paspórtelor pe la o. r. starostii resiedietóre in Principate; — nou'a lege

*) Azt hiszi talán, hogy Schmerling államminister mindenbe beleegyezik, csak hogy a magyarokat pusztíthassa? Hja! de a magas politikában nem döntenek a boszszu és gyűlölet indokai; ma versengünk az osztrákokkal s holnap tán élethálálra harcolunk egy más oldala mellett. „K. Közl.“ nr. 177 dia 27. Dec.

de timbru (Stempelgesetz) intocmita de senatulu imperialu, introdusa in sa (totu de la 1. Jan.) si in Ungari'a si Transilvani'a; — apoi si legea reformatá pentru invoieli între bancruti si creditorii loru. Despre oele doua petitiuni aflamu, cumca aoeleasi la locurile mai nalte au fostu refutate. Despre legea de timbru aflamu atata, cá aoeleasi coprinde tacse mai grele de catu au fostu cele de mai nainte, cá negociatorii sunt datori a'si timbrá din nou tóte protocoále pre cate foi se mai afla nescrise, apoi a petrece tóte posturile séu partitele vechi in foile celea curate. Deci fiindcá acésta lucrare cere la mai multe case negociatoresci unu timpu de doua si trei luni, de aceea camer'a comerciala sia propusu a roga pe auctoritatile finantiale, cá aoeleasi se mijlocésca óresicare inlesniri si anume prelungirea terminulu timbrarii. — In catu pentru asi'a numit'a procedura de invoieála (Vergleichsverfahren), apoi legea cea noua reformatá totu va mai fi in stare de a intimpina multe hotii si insietatorii de a le falitiloru. In puterea acestei legi nici unu falitu nu póte pasi la invoieála cu creditorii sei, decatu numai déca: firm'a lui a fostu protocolata celu putínu cu doi ani mai nainte de falimentu; déca elu pana atunci nu a mai falimentatu; déca va fi in stare de a numera creditoriloru celu mai putínu 50%; déca va dovedi in totu chipulu, cá falimentulu is'a trasu prin adeverate nenorociri, eara nu prin cheltueli nebunesci, prin lúosulu femeiloru s. a.; eara din contra va fi datu in criminalu cá orice hotiu si insielatoru.

Din vecinetatea Siretiului, in diu'a lui Ignatu 1862. *)

Fiindu crescerea fetelor atatu de cumpanitória pentru generatiunile viétorie, nu va fi fora de interesu a vedé cumu stamu cu educatiunea partii femeiesci la noi. In favórea chietatii trebuie se facemu mai antaiu una destingere, se destingemu plas'a poporulu nostru, carea in crescerea partii femeiesci se tiene de datinele timpuriloru trecute si nu pune urechi'a la cerintiele timpulu de fačia, de aceea plasa, care, facundu locu luminelor timpulu de fačia si impacundule cu datenele trecutulu, da fetelor un'a crescere consciuta. Pe catu se tiene de plas'a cea dintaiu poporulu lucratoriu de pamentu si meseriesii cei pucini si carpaci, ce-i avemu, se referescu la plas'a a dou'a, aice la noi proprietarii cei mari, preotimea, diregatorimea, invetiatorimea si cati-va proprietarii mici. Mamele din starile acesteia sintiesou de a rendulu trebuinti'a, de a dá ficeloru loru una crescere mai alésa si mai buna, de si bunetatea asta in ideile loru este atatu de variata, cá si premisele din cari resulta ea.

Staverimintele pentru crescerea partii femeiesci sunt parte publice, parte private. Intre cele publice sunt de intielesu scólele de fete, de cari avemu in tota Bucovin'a numai patru; doue in Cernauti, din care un'a sta sub consistoriulu apuseanu dela Liov (Lemberg), eara cea lalta, pe semne, sub rabinulu dela Sadagur'a, ca ci e facuta si intretienuta de evrei; a treia se afla in Suceava si stá órecandu sub consistoriulu nostru din Cernauti, dara in timpulu de fačia este ea sub prevegiharea consistoriulu apuseanu lioveanu; a patra, ce sta sub conducerea consistoriulu nostru, se afla in Sirete.

Pe candu cele trei scóle sunt fórte cercetate de copile; asta din urma mai ca-i desiérta; la acésta stare ticalósá contribuescu dou'a impregiurari: in scóla acésta de a valma cá si in celelalte se propunu invetiaturele in limb'a germana si asta, catu-i de grea, o scie tóta lumea. Intimpinandu copilele greutatea acésta, se desgusta de invetiatura si de totu, si nu se dau duse la scóla; a dou'a, diregatiunea ei nu-i regulata bine si invetiatoritiele ei, de parte de a fi petrunse de ardórea invetiatorésca si de insufletirea, ce se nasce din dorinti'a de a naintá pe calea culturei elementulu seu natiunalu, nu respundu cu cuvintia nece celoru mai generale detorintie, ce se pretendu dela una invetiatoritia. Bine-ca nepasantia asta grósa a simtit'o publiculu, si consistoriulu, imbuldítu de murmurárele lui, a demandatu protopresviterulu respectivu a face cercetare, dara peñ'acumu cine scie mai multu decátu atáta, ca s'a facutu cercetarea mai bine de un'a septemana?

Si lucrulu vine cu atáta mai misteriosu, ca invetiatoriti'a, carea fú mai alesu obieptulu cercetării, in locu se se lase de datinele sale pline de dauna pentru caus'a scolara, pare ca in mani'a intregiei cercetari, cauta mai cu deplinetate a le pune in lucrare. Si totusi scóla acésta, fiindu ea unica de felulu seu sub consistoriulu nostru, ar' fi se fia una flóre de scóla.

*) On. corespondinte e rogatu a continua solidele sale reflexiuni si descoperiri in interesulu fericirii viétoriulu nostru. — R.

La scótele private se numera crescatoriile (convictele) infintiate de particulari. De acestea se afla in Cernauti 8, in Sirete 1, in Radauti 2 si in Suceava 3. Unica crescatoria infintiate de asta tótna de catra D. Olimpia Simiginoviciu are tendintia nationala, — precumu am vedutu din program'a ei publicata in cate-va gazete. — Cele lalte institute suntu tóte desnatiionalisatórie, ca-ci instr'insele pe lunga aceea, ca se propune in limba straina, se dedau copilele a cugetá si a simti cu totul neromanesce si asiá se instrainédia ele de tulpin'a, din care se tragu. Asta dauna nationala au vedutu multi dintre ai nostri si asta-di audímu de doua proiepte, de a infinti'a doua crescatorii nationale si mai strinsu doua crescatorie de stare, un'a pentru starea boierésca si alta pentru fetitiile starei preotiesci. Crescatori'a asta din urma se aiba chiamarea, de a deprinde pe fetitie peste totu la cuviintia in tóte purtárele si impregiurarile ei, apoi la cusutu, la fiertu, la legumariu, in scurtu la tóte lucrurile, carele suntu imbinate cu economi'a ce are se o pórté preotulu; apoi de a le invetia limb'a loru cu deplinetate, poesia si parti din istori'a nationala si geografia: acestea tóte cá nescé cunoscintie positive, ce se pretindu dela fia-care preoteasa numai decátu; eara cá sciintia negativa, cumu-i dicu invetiati, sa se introduca ele in artea muzicea instrumentale si vocale, in desemn, in cunoscintia limbei france si italiene.

Despre timpulu realisarii proiepteloru acestora nu scimu nemica, dara pen'atunci ar fi ou cale, cá parintii, carii nu-si dau copilele la scol'a D. Olimpia Simiginoviciu, ci la cele lalte, se pretinda, cá copileloru loru se li se propuna limb'a romanésca si relegiunea macar in limb'a romanésca, ceea ce pen'acumu nu scimu se se face unde-va. (!!!)

Se mai crescú copile si prin intrebuintiarea guvernatorulu mai alesu in casele boieresce; despre acestu felu de educatiune inse alta data.

Principatele unite. Din Dâmboviciór'a 10. Jan. (Extractu din o scrisóre particulara). Eu inoa nu me indoescu cumea in cele din urma cestiunea monastirilor inohinate se va regulá in modu decisivu, nu credu insa nicidecum cá cu atat'a inriurint'a elementulu grecescu asupra celui romunescu se va precurmá. Amesteculu greciloru printre romani nu este numai dela fanarioti, adica de 150 ani inóce; asiá ceva dícu numai ignorantii. Grecii au domnit in Principate multu nainte de sinodulu dela Florenti'a, in biserica mai virtosu si in politica adesea. Precum in Rom'a vechia sub cesari, si in Rom'a noua dela Constantinu inainte familii latine si grecesce s'au unitu intre sine prin relege si casatoria in capitala, asiá mai tardiu aceeasi impreunare s'au latítu si preste provincii. Dupace in Principatele romanesci au ajunsu a fi domniile suverane, grecii totu au sciutu se se tiena aici, si vedeti istori'a, de cate ori poporulu s'a sculatu asupra loru, de cate ori s'a varsatu sange in rescularile intemplate din pricin'a loru, de cate ori clerulu patriei iau a furisitu si au mijlocitu gonirea loru preste Dunare. Grecii insa totudeauna s'au reintorsu eara si, astadi oá cuviosi calugari, mane cá argati si epistati ai Domniloru tierii, poimane si totudeauna cá negutiatori, dincolo cá arendasi, eara mai virtosu dela caderea Constantinopolei inóce grecimea nomolí tóte orasiile tierii, apoi se amestecá prin casatorii ou cele mai de frunte familii. Domniloru, luative sam'a, cá astadi injurandu cineva pe grecii din Principate, injura deodata mai pre tóte familiile nóstre fruntasie. Langa greci se adaosera bulgari, serbi, arnauti si mai tardiu muscali. Domniloru, se nu uitati, cá familiile din Rom'a vechia devenisera mai la urma intocma asi'a de corcite; si familiile cele mai mari si mai mici din Ungaria, au nu sunt ele totu atatea corcituru? Si Lombardi'a nu este ea óre o tíera de corciti? Si grecii din Greci'a sunt 1/2 amalgamati din colonii romane (români) si din slavi. Natiunea englesá intréga e unu amestecu de trei rase séu natiuni. — De aceea dícu eu, cá pe greci nu'i vei scóte de aici cu mijlóce fisice si brutale, cá este prea tardiu, ci ii potemu nationalisá; se lo insuflamu de totu altu respectu, cu desvoltamentulu si marimea nóstra nationala. Se ne coregemu si se le coregemu caracterulu. — Dar se vedemu ce voru face acum boierii nostrii cu veniturile monastiriloru? Se vedemu catu va intrá din ele in vistieri'a tierii si catu in pungile particulariloru. Acést'a e intrebarea.

Cu episcopiile nóstre e o mare miseria. In Moldova sunt vacante de cativa ani tóte trei, mitropoli'a si améndoua episcopiile, cea de Romanu si de Husi, in Tíer'a romanésca cea de Buseu si cea de Râmnicu. Eu nu am aflatu care se fia

adeverat'a cauza pentru care Camer'a nu a lege la acelea scaune. Dv. adica veti fi sciindu, oá in Principate alege din vechime adunarea legislativa pe mitropoliti si episcopi, din cauza cum se spune, ca acestia aici oá si in Ungaria sunt membrii cum se díce nascuti ai corpulu legislativu. Pare-mi-se cá camer'a se temeá, oá de voru fi tóte scaunele archipastoresci ocupate prin archierei alesi, atunci lucrurile ei era se ia alta direptiune, pentrucá doi mitropoliti si cinci episcopi mai alesu de era alti ómeni, eara nu cá celu de Argesiu, si aru fi formatu si ei o partita órecare, déca nu romanésca, incai rusésca séu ruso-grecésca.

Noi pe aici despre monastirea Neamtulu nu scimu mai multu, decatu cá nainte cu o luna a cadíntu prada focului, care s'a escatu nóptea si a mistuitu nu numai locuintiele calugariloru, paraclisele, luoratoriile si spitalele, ci si cele doua biserici mari. Pentrucá cei carii n'au vedutu acea monastire se'si póta face o idea órecare despre marimea pagubei intemplate, se'si inchipuésca unu spatiu catu o piatia, buna óra cum ar fi a Brasiovulu, incongiuratu de muri, pe langa care era preste totu case cu doua caturi, eara in mijlocu bisericile; se affe earasi, cumcá numerulu monachiloru locuitori in laintrulu monastirii celei mari, cum si pe la schiturile si schástriile cate se tiena de monastire trecea de parte preste un'a miie suflete, intre care se affá nu numai romani, ci si unu numeru insemnatoru din alte natiuni, precum greci, rusi, neamti si frantiosi, ba tocma si nisce turci botesati; eara dintre acestia mai multi mesteri de tóte profesiunile care se luca in tienutulu monastirii. Mai in scurtu, cá pagub'a se suise la mai multe sute de mii socotite in lei. Monastirea Neamtulu a suferitu in acesti diece ani din urma lovituri multe si grele, intrige cumplite rusesci si boieresce. Certele dintre egumeni, râpirea venituriloru, luarea tipografiei si altele mai multe, au trebuitu se mai fia insocite si de tecunaria, precum dau mai multi cu socotél'a. Guvernulu a tramisu o comisiune cercetátóre la faci'a loculu. Publiculu se interesésa fórté, pentrucá se affe adeverat'a cauza a nenorocirii de focu intemplate la monastirea Neamtulu. —

— Adica Dv. vi se pare cá diatrib'a inceputa la Bucuresci in Revist'a romana si in Tesauru*) asupra ortografiei numite a Dlui Cipariu va iritá spiritele si va dá pricina de dusmanii personale cá in a 1838 intre J. Maiorescu de un'a, J. Eliadu si Marcovici de alta parte, in 1839 intre Eliadu, Valliant si Saulescu dela Moldova, in 1847 intre Eliadu si Laurianu!? Se póte; eu inea nu me temu cá publiculu va luá parte la susceptibilitatile literatiloru nostrii. Nu mai traimu nici in secululu IV candu calugarii se batea cá orbii pentru Origenes si pentru cuventulu Homousion, nici in secolulu lui Savonarola, candu se ciomagea dascalii greci cu latini (secolulu XV), nici in dílele lui Luther. — Presidiulu asociatiunii transilvane nu ar fi trebuitu se caute in fati'a nimeni, se nu fia lasatu in favórea dlui Babesiu séu cine a fostu motivatorulu, propusetiunea dlui Munténu in nici unu felu de discussiune publica, pana nu se discutá mai antei in vreo sectiune, si tocma la anulu se fia fostu enuciata. Asiá ve trebe, déca ati esitu intr'o adunare de optu sute (cum se spunea, dintre care o parte femei) cu disertatiuni filologice, pe care abia o suta de insi avea de unde se le pricépa. Alta data veti sci ce nutrementu se dati publiculu celui mare, ve veti face si Dv. mai practici. Ortografi'a (nu inea si stilulu) din Ardealu era se fia priimita incetu cu incetulu de siguru de catra tóta romanimea fara nici o sanctionare din partea unui publicu asiá de amestecatu. — De Revist'a romana se nu ve mirati cá ve ataca: ortografi'a ei priimi o lovitura fórté grea. Au nu vedeti Dv. cá multi tipografi voru fi siliti a'si lapadá mai la urma literele cu caciule si cu coditie, ceea ce loru le face o mare paguba materiala de mai multe mii. Se te miri mai multu de Redactorulu Tesauru lui, cá si ese din specialitatea sa si se ia la dispute uricióse cá dascalii greci din dílele cardinalulu Visarionu. Si apoi ce spune Dn. Papiu Ilarianu, cá in Tíer'a romanésca nu se dau ortografii de poruncéla? Au nu scimu noi, cá tóte ortografiile cate au urmatu pana astadi la instructiunea publica si la functionari au fostu totu numai din poruncéla? Au nu aude dlui inea si acum injuraturile acelora, carii isi perdura posturile numai din pricin'a poruncii de a se scrie pe viitoru cu litere latinesce? In dílele lui Bibescu din porunc'a Rusiei venita prin consululu Daschkoff s'a opritu scrisulu cu litere latine. Intrebati pe Eliadu ce a patítu atunci din pricin'a Curierulu de ambe sexe si pe Baritiu la ce felu de góna ii

*) Reprodusa si continuata in Concordi'a din Pesta si in Fói'a din Brasiovu.

era supuse foile numai pentru că recomandă adesea scrierea cu litere. Dela Stirbei încă ce avem la mana patru porunci gubernamentale pentru scrierea cu litere si primirea unei séu altei ortografii. Dela guvernulu nemtiescu din Austria n'a vediatu nimini asemenea porunci, macar pe candu petrecea si dn. Ilarianu in Viena cu dn. Laurianu, s'au facutu si incercari a se mijloci o porunca de felulu acesta; dar nemtii, de si forte tatariti asupra romanilor pe atunci, nu s'au amestecatu la dictarea de ortografii. S'au amestecatu in sa episcopiile si serbii si papistasii, tragendu care intr'o parte care in alt'a, in sa fara nici unu folosu, ca romanii isi vediu de drumulu lor. Parintele mitropolitulu Ungro-Vlachiei celu de astadi inca este forte necajitu pe litere, pentru ca Preasf. Sa le tiene de nainte mergatoarele papistasiei, din care pricina in anulu trecut, rugase si pe episcopulu Sibiiului ca se'i stea in ajutoriu, in sa earasi fara folosu. Acum ca guvernulu ia luatu si tipografi'a din mana, a venitu treb'a de si catechismulu se tiparesce cu litere latinesci, fara ca se ne fia frica de papistasia ori unatie, si Preasf. Sa n'are ce se faca poruncilor. Scl. scl.

Chronica din afara.

(Incheierea prospectului din Nr. 102.)

Italia. Pre catu timpu Rom'a nu va fi capitala a Italiei intru intiesu politicu si nationalu, pe atata nu pote fi vorba nici de o linisce si pace duratore. Aici inse nicidecum nu se cuvine a perde din vedere, cumca nici unu poporu si nici unu statu europenu nu doresce ca Rom'a se ajunga a fi capital'a unui nou imperiu italianescu; Suvenirele cele gloriose ale Romei sunt mai insufatoare de temere pe viitoru, decatu ca vreo natiune se voiesca in sinceritate regeneratiunea pe dintregulu a Italiei asiá precum o scie lumea intre anii 200 dinaintea nascerii si 300 dupa nascerea lui Isusu Christosu. Deci noi credemu asiá, ca toama se ajunga Rom'a vreodata capitala a Italiei, atunci in sa mai multe staturi se voru in voi la o aliantia permanenta in contra ei si o voru tiené óresi cum in o blocata de di si de nópte, pentru ca nu cumva se ésa dintre mediunile sale. Aici apoi se unescu interesele Frantie cu ale Germaniei si Austriei, cum si ale Greciei cu ale Turciei, pentru ca tote sciu forte bine, ce au avutu a suferi odinóra popórale lor delá oligarchi'a si delá imperatorii Romei. Deocamdata se mai mangaie fiacare cu acea sperantia, cumca o parte insemnatoare a poporului Italiei mai este inca forte bigota, eara alt'a anume in statulu romanu in Neapole si Sicili'a forte corupta moralicesce si nestatornica in parerile sale, incatu cu bani multi se poti amagi si trage pe asemenea poporu ori incatrau vei voi. De aceea guvernulu regelui Victoru Emanuilu are a se lupta in acelea parti ale Italiei cu greutati colosale; pentru ca intrigele si ranounele in adeveru italiene, crudimile si barbariile banditiloru formati in cete multe si mari din ómenii partitei burbone, adica ai foste familii regesci, tienendu pe locitori in grija si frica necontenita, silesce pe gubernu la urmari asemenea crude si sangerose. Adauge la acestea si neodichn'a casunata de partit'a republicana alui Mazzini, carea din timpu in timpu sparge in revolte particulare mai virtosu in cetatile Lombardiei. Grija cei insufla din partea sa si generalu Garibaldi cu ideile si planurile sale in ca n'a inoetatu cu totulu. Garibaldi adica nu se lasa de ide'a de a ocupa si incorpora Rom'a si Veneti'a la statulu italianu cu ajutoriulu unei insurrectiuni generale, ce ar fi a se organisa preste totu pamentulu Italiei. Din contra guvernulu de acum alu Italiei se pare a recunosce, cumca anume incercarea de a luá delá Austria asiá numitulu patru-unghiu, adica Mantua, Verona, Peschiara, Veneti'a ar fi a si pune in periculu perirea intregi armate italiene. Cam acést'a este situatiunea in Italia pe la inceputulu anului in carele amu intratu.

Se trecemu mai de parte la

Francia. Situatiunea inlainturulu acestui statu in timpu de facia nicidecum nu este placuta si nici chiaru sigura. Mai multe mesuri despotice ale imperatului Napoleonu, lips'a si saraci'a infricosiata ce se simte mai virtosu pe la cetati si in fabricele cele mari anume din caus'a resboiului civilu din Nordamerica, nenorocit'a portare a resboiului frantiosescu in contra republicei Mexico din America meridionala, a imultitu materi'a de nemultumire si a datu nutrementu patimeloru de resbunare, alu caroru focu spuditu licuresce mereu

si este intretienutu de catra toti neamicii familiei Napoleoni-diloru, carii deca numai ar stá in puterea lor oar tranti cu o óra mai nainte de pe ametitotea culme la care s'a re'naltiatu delá 1851 inóce. — Intr'aceea fiindca preste puçinu se deschide in Paris sesiunea camereloru, apoi cuventulu de tronu va coprinde óresicare espicatiuni ale starii lucrurilor; prin urmare noi ne vrendu a lu preocupu, incheiemu astadata revist'a nóstra pentru Frantia.

Spania. Acestu statu in decursulu anului 1862 a datu mai alesu trei semne de o activitate mai insufatoare de respectu: aliantia sa cu Britania si cu Frantia spre a impaciui revolutiunea din Mecsico, apoi retragerea din aceeasi, descoperirea simpathiiloru sale pentru Papa in maniera amerintiatoare si — persecutarea protestantiloru.

Britania mare. S'a distinsu in anulu trecut mai alesu prin politic'a sa din afara, pe care o veduramu urmandu in Italia si Muntenegru, in Serbi'a si Constantino-pole, in Egiptu si in China in modu preste totu insufatoru de respectu.

Germania. La cunoscutele cause de diferentie si desbinari ale poporului germanu se mai adause si portarea ducelui de Hessen si a regelui Hannoverei catra supusii lor, cela voindu se calce orice libertati ale poporului, eara acesta incercanduse a restaura la supusii sei protestantii bigoteria si fanaticismulu relegiosu tocma precum domnise acelasu inainte cu 250 ani. In sa nici unulu nici altulu n'au scosu nimicu la cale.

Prusia. Lupt'a politica dintre cetatieni si aristocrati care decurge din caus'a constitutiunii cu multa ura, merita tota a nóstra luare aminte.

Rusia. Este dupa a nóstra opiniune acelu colosu cumplitu, ce calca cu unui picioru in Poloni'a, eara cu altulu in Camciatca, alu carui picioru in sa pana la a. 1855 era — de lutu arsu, eara de atunci inóce incepura a se preface incetisioru in picioru de bronzu, in catu vai de acela preste care va mai ajunge odata ca se calce Rusia. Deci, priveghiati, ca nu sciti óra.

Estrasu

din protocolulu diecesanului consistoriu Aradanu.

Aradu, 20. Decembre 1862. Nr. 436.

S'au censuratu socotile fundatiunei Zsiga-iane pentru ajutorarea studentiloru romani greco-resariteni din Oradea-Mare, — delá 1. Noemvre 1861 pana la 1. Noemvre 1862; care infacisiédia sumariulu urmatoriu:

I. Perceptiunea:

1. Arend'a casei fundatiunale	1475 fl. — cr.
2. Colecta	54 „ — „
	de totu 1529 fl. — cr.

II. Erogratiunea:

Pe desplatirea supererogatului din anulu trecut; in contributiunea casei fundatiunale; pe instruarea casei si a alumneului; si pe provisiunea alumniloru de totu

1936 fl. 29 cr.

III. Alaturare:

Erogratiunea e mai mare decatu perceptiunea cu 407 fl. 29 cr. cu carea suma fundatiunea remane manipulantulu fundatoru.

Determinare:

Socotelile aceste de bune aflanduse, se tramitu inderetru la senatulu fundatiunale; éra determinatiunea acésta, dupa punctulu 14 alu statuteloru fundatiunale, se tramite la Gazetele romane pentru bunavointi'a de a o publica.

Semnatu prin ierodiaconulu si notariulu consistorialu Andreiu Papp.

Balulu Reuniunei F. R. scl.

Se va tiené in 13/25. Ianuariu 1863 in sal'a redutei de aici, in folosulu fondului Reuniunei, la care se invita cu tota onórea p. t. publicu, ce pe lunga o petrecere formósa de saltu voiesce a contribui si la immultirea fondului unui institutu filantropicu, ce 'si are de devisa ajutorarea crescerei orfelineloru si a secului femeescu. Pretiulu intrarei a pers. e 1 fl. 60 cr. v. a. Inceputulu la 8 óre séra.

Bilete se afla la DD. J. B. Popoviciu, D. Lászlo, T. Mantsu et Comp. et. Ed. Fabik.